

בבית משפט השלום בתל אביב יפו

ת"פ 1582/84

בפני: כבוד השופט א' סלטון

המאשימה:

1. מדינת ישראל

ע"י ב"כ: עו"ד גב' מזרחי

נגד

הנאשמת:

1. התאחדות האופטיקאים והאופטומטריסטים בישראל

2. יוסף לוי

3. יצחק בלום

4. אדי כהן

5. מרדכי אלקן

ע"י ב"כ: עו"ד י' רסלר

הכרעת הדין

1. המאשימה, מדינת ישראל, ע"י ב"כ היועץ המשפטי לממשלה במשרד התעשייה והמסחר, המחלקה להגבלים עסקיים, ירושלים, טוענת בכתב האישום שהוגש נגד הנאשמים, כי נאשמת מס' 1, עמותה המאגדת כ- 100 אופטיקאים ואופטומטריסטים העוסקים בישראל (להלן - הנאשמת), "במטרה למנוע תחרות, קבעה לחבריה במשך שנת 1983 קו פעולה, לפיו החברים יקבעו את המחירים של משקפיים ושל מרכיביהם לצרכן בהתאם למחירונים המופצים על ידיה, ויימנעו ממתן הנחות העולות על 20% ממחירי המחירונים, או - לגבי פריטים שאינם כלולים במחירונים - יימנעו מהנחות העולות על 20% מהמחירים המקובלים בענף זה".

2. עוד נטען, כי נאשם מס' 2, יוסף לוי (להלן - לוי) הוא אופטיקאי ואופטומטריסט והינו יו"ר הנאשמת. נאשם 3, יצחק בלום (להלן - בלום) הוא מזכיר הנאשמת, נאשם מס' 4, אדי כהן (להלן - כהן) הוא אחד מחברי הנאשמת ונאשם 5, מרדכי אלקן (להלן - אלקן) אף הוא חבר של הנאשמת.

3. לטענת המאשימה, נאשמים 2, 3, 4 ו-5 תאמו את מחיריהם ללקוחות במשך שנת 1983 על-פי קו הפעולה האמור. הנאשמים 2, 3, 4 ו-5 ניסו לכפות תיאום דומה על אברהם זמיר, חבר הנאשמת

(להלן - זמיר), באמצעות דיון משמעתי שהתקיים ביום 3.5.1983 בוועדת האתיקה של הנאשמות על-פי תלונה שהוגשה ע"י כהן, לפיה נטען כי זמיר מוזיל מחיריו.

4. הוסיפה וטענה המאשימה, כי הנאשמים 2 עד 5 ניסו לכפות תיאום דומה על אהרון פולק, חבר הנאשמות (להלן - פולק), באמצעות התראה בכתב מידי לוי וקיום דיון משמעתי ביום 1.11.1983 בגין תלונתו של אלקן, לפיה נטען כי פולק מוזיל את מחיריו. לפי הנטען בכתב האישום, הוזהר פולק בסופו של הדיון המשמעתי האמור, שאם ימשיך בהורדת המחירים תפסיק הנאשמת לתת לו שירותים לגבי ההסדרים עם משרד הביטחון, קופת חולים ומוסדות אחרים, ואף תוציא אותו משורותיה. לפי כתב האישום, קבעה הנאשמת במשך שנת 1983 קו פעולה לפיו יימנעו חבריה מלפרסם הוזלות במחירים, והנאשמים 2 עד 5 ניסו לכפות מניעת פרסום כאמור על ידי פולק באמצעות הבאתו למשפט המשמעתי.

5. המדינה טוענת, כי הפעולות המפורטות לעיל מהוות קו פעולה והסדר כובל כמשמעותו בחוק ההגבלים העסקיים תשי"ט – 1959 (להלן - החוק, או חוק ההגבלים העסקיים), שהינם על-פי החוק טעונים רישום ואישור הפעלה מהמועצה להגבלים עסקיים. לטענת המדינה, הנאשמים לא רשמו הסדר כובל ולא קיבלו אישור המועצה כנדרש, ולכן - לפי הנטען בכתב האישום - הם עברו עבירות לפי סעיפים 42, 40, 18, 4, 2 ו-44 לחוק.

6. במהלך שמיעת הראיות במשפט זה הלך לעולמו נאשם 4, אדי כהן ז"ל, ובהחלטת מיום 22 מאי 1985 הפסקתי את ההליך הפלילי נגדו כמתחייב מס' 236 של חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב – 1982. הכרעת דין זו מתייחסת, איפוא, לנאשמים 1, 2, 3 ו-5 בלבד.

7. לאחר תחילת המשפט כפרו הנאשמים באשמה המיוחסת להם. בתשובותיהם על האישום ובאימרותיהם שניתנו לחוקרים מטעם המדינה, לא טענו הנאשמים שפנו למועצה להגבלים עסקיים, שביקשו רישום הסדר כובל או שרשמו הסדר כובל. טענתם המרכזית היא, כי אין לראות בפעילותם, תוך שהם מכחישים את מרבית העובדות הנטענות בכתב האישום, משום התנהגות המחייבת את המסקנה כי היא מהווה הסדר כובל. בגלל טעם זה, בין השאר, הרשיתי לתובעת להציג, ולו בשלב של אחר תום ראיות התביעה ולפני תחילת שמיעת ראיות ההגנה, תעודה בדבר אי-רישום הסדר כובל, הואיל וחובת ההוכחה, לרגל הכחשת הנאשמים עובדה זו, מוטלת על התביעה כמתחייב מההלכה שנפסקה בע"פ 566/77, 575/77 אורינט קולור מעבדה לצילום צבעוני בע"מ ואח' נ' מדינת ישראל, החלטה מנומקת בשאלה זו ניתנה על ידי ביום 17 פברואר 1986, במסגרת טענה רחבה יותר של אין להשיב על האשמה, ומיותר לחזור ולפרט יותר בענין זה. אני מזכיר היבט זה של הנושא הנדון במשפט זה כדי להדגיש כי השאלה המרכזית היא, אם התנהגות הנאשמים מהוות הסדר כובל אם לאו. כדי להשיב על שאלה זו יש לסקור בקצרה את הפרשיות הנדונות במשפט זה ואתחיל בפרשת פולק, שהיא למעשה הביאה לפתיחתו של ההליך הפלילי במקרה זה.

8. פרשת פולק:

אהרון פולק, שהתייצב במשפט זה כעת 1/, העיד על עצמו שהוא אופטיקאי - אופטומטריסט מאז 1940 ולו חנות לצרכי עיסוקו זה, ברח' ברודצקי 15, רמת-אביב. פולק הוא חבר בהתאחדות הנאשמת וחתמתו אף מתנוססת על תקנותיה (ת22/), כמי שהיה אחד ממייסדיה.

אחת ממטרות ההתאחדות לפי התקנות היתה: "להגן על חברי האגודה מתחרות בלתי הוגנות, הן מצד חברי האגודה עצמם, או כל אדם או גוף אחר".

9. פולק מסר בעדותו, כי במחצית 1983 חל שינוי במדיניותו למתן הנחות. הוא הציב שלט גדול מעל חנותו, ואף חלק פתקאות, כדבריו, בדבר "מבצע הנחות ב- 50%". גם בויטרינה של חנותו הציב שלט על מתן הנחות. דוגמה לאחת "הפתקאות" הנ"ל שהופצו ע"י פולק הוגשה לי וסומנה נ1/.

10. פרסום כזה ובהיקף בו נעשה היה בו, מובן מאליו, כדי להוות גורם תחרותי, ובפרט לאופטיקאים ולאופטומטריסטים בעלי חנויות באזור בו מצויה חנותו של פולק. אחד מאלה היה מרדכי אלקן, הוא הנאשם 5, שהוא חבר בהתאחדות הנאשמת. אלקן מסר בעדותו (עמ' 77 לפר'), כי הוא אופטומטריסט ולו חנות ברח' אופנהיימר 9, נוה אביבים, שכונה שאינה רחוקה הרבה מהאזור בו מצויה חנותו של פולק. לדבריו, הופצו "כרטיסי" הפרסום של פולק גם בתיבות הדואר של לקוחותיו, באזור חנותו. אלקן ראה בפרסום זה משום "נסיון לשבור את מטה לחמו", כדבריו מה גם שהיה הפרסום, לדבריו, מגמתי ולא אמין, בגלל העדר פירוט, במודעות שהופצו, לגבי מה חלה ההנחה בדברי הפרסום שהופצו ע"י פולק, אשר נ1/ הוא דוגמה להם, נרשם "מבצע 50% ויותר הנחה", וטענתו של אלקן היא, כי לא הכיל הפרסום פירוט שיציין על מה בדיוק ובאיזה שיעור חלה ההנחה.

11. אלקן מסר בעדותו, כי בעקבות כך, הוא פנה בתלונה בכתב לוועדת האתיקה של הנאשמת כדי שתבדוק את הנושא. לדבריו, אין בידו העתק מהמכתב, אך יודע כי מכתב כזה הגיע לנאשמת. לדבריו, הוא ביקש במכתב בירור תוך שהוא התייחס לפרסום ולהורדות מחירים שנעשו ע"י פולק.

12. כתוצאה מתלונתו של אלקן נשלח מכתב, נושא תאריך 13.9.1983, הוא ת11/, מטעם הנאשמת ובו טרוניה על התנהגותו של פולק. בסופו נדרש פולק להפסיק מיד את מבצעו ואם אינו מסכים לכך, להודיע למשרד הנאשמת על מנת להופיע בפני הוועדה לאתיקה מקצועית כדי לטעון את טענותיו.

13. בשיחה טלפונית עם יוסף לוי, נאשם 2, ששימש לפי עדותו יו"ר הנאשמת מאוגוסט 1983 עד יולי-אוגוסט 1985, הודיע פולק ללוי כי אינו מקבל את הצעתו להסיר את השלטים ולהפסיק את מבצע ההנחות. עקב סירובו זה נשלח לו מכתב נוסף, נושא תאריך 18.10.1983, הוא ת26/, מטעם הנאשמת, ועליו חתום יצחק בלום, נאשם 3, בתפקידו כמזכיר ועד ההתאחדות, ובו הזמנה להופיע בפני ועדת האתיקה ביום ג' 1.11.1983, בשעה 16.30.

14. לאחר קבלת מכתב ההזמנה, ממשיך פולק ומוסר בעדותו, נכנסה לחנותו, באקראי, לקוחה אשר מדבריה התברר כי היא עובדת בתכנית "כלבוטק" של הטלוויזיה הישראלית. פולק סיפר לה על דבר הזמנתו לוועדת האתיקה ואמר לה, לדבריו, שהוא רואה בגישת הנאשמת משום קרטל והוא מתנגד לכך ורוצה שיהא מחיר חופשי. אותה גבי, ששמה לא נמסר, קישרה אותו עם עובד הטלוויזיה דני לבנשטיין. עת2/, דני לבנשטיין, העיד בפני ומוסר כי הוא משמש כתב ברשות השידור, הטלוויזיה הישראלית, בתכנית "כלבוטק". לדבריו, הופנה הנושא לטיפולו, ע"י מפקח התכנית רפי גינת. לאחר בדיקת הנושא והסכמת פולק לשתף פעולה עם אנשי "כלבוטק" סוכם, כי פולק יתייצב בוועדת האתיקה כשהוא חוגר מכשיר הקלטה סמוי. במועד שנקבע לשיבה

חובר לגופו של פולק מכשיר מתאים, הובא ע"י אנשי "כלבוטק" לבית בני ברית, בת"א, שם נועדה הישיבה, ולאחר תום הדיון, שנמשך שעה - שעה וחצי הוחזר פולק ע"י לבנשטיין, שהמתין לו במונית, למערכת הטלוויזיה, שם הורד מעליו המכשיר, הופרד סליל ההקלטה, הועבר לאחר מכן לקלטות ת27/ עד ת30/ והתביעה דאגה להכנת תמליל שעותקים ממנו הוגשו וסומנו ת37/ ות38/. קיימות חוליות אירועים לא מעטות המהוות את השרשרת הקושרת את עצם ההקלטה עם התמליל שהוצג בפני. אירועים אלה פורטו בפרוטוקול המשפט וסוכמו ע"י התובעת בסיכומיה (עמ' 21 עד 26).

15. טענתו המרכזית של הסנגור, עו"ד רסלר המלומד, כפי שהשתקפה במהלך ניהול הגנתו של הנאשמים ובאה לידי ביטוי מפורש בסכומי טענותיו, היא כי הטרוניה של הנאשמים היתה אך ורק נגד עשיית פרסומת ולא הוכח, לדבריו, "כי הנאשמים פעלו כנגד עצם מתן ההנחות" (עמ' 4 לסיכומי ההגנה). לטענתו, התנגדות הנאשמים היתה לא לגבי עצם מתן ההנחה, אלא לגבי הפרסום שנעשה ע"י פולק (עמ' 5 לסיכומיו). לדעתו, מתן ההנחות כשלעצמו מעולם לא היווה נושא לטרוניה (עמ' 9 לסיכומיו), ומאחר שההתנגדות לפרסומת כזאת, אינה אסורה לטענתו, הרי אין לומר שהנאשמים ביצעו עבירה.

16. טענה זו, למרות שהיא מושכת את הלב לא מעט, אינה נראית לי. שקלתי אותה היטב על סמך חומר הראיות שהוצג בפני והגעתי למסקנה, כי יש בה נסיון לתרץ בדיעבד את התנהגות הנאשמים, אך אינה משקפת את המציאות לאשורה. לפי התרשמותי התנגדות הנאשמים לפרסום היתה תוצאת לוואי להתנהגותם למתן הנחות בשיעור שעליו הכריז פולק. לא ניתן לנתק את הקשר בין הדברים. הנאשמים התנגדו לפרסום משום שהוא דן, מבחינת תוכנו, בנושא של מתן הנחות. אלקן לא היה מתלונן והנאשמים לא היו מזמינים את פולק לוועדה אלמלא נכתב בנ1/ "מבצע 50% ויותר הנחה" ונעשו ע"י פולק פרסומים דומים. אלקן חשש לשבירת מטה לחמו והנאשמים תמכו בו משום שהתנגדו למתן ההנחה.

17. מסקנתי זו מבוססת על טעמים אחדים ואביא את העיקריים שבהם. בנוסף למסקנה המשתמעת מדברי אלקן עצמו, מתחזקת מסקנתי מתוכן המכתב ת11/, מיום 13.9.1983, שעליו הוטבעה חותמת הנאשמת והוסף שמו של לוי כיו"ר. במכתב זה שהופנה אל פולק נאמר, בין השאר, כדלקמן:

"א. הנוהל הזה של מתן הנחה בשעור כזה והפרסום הקשור בזה הוא נוהל שנוגד את האתיקה המקצועית של מקצוע האופטומטריה של ההתאחדות שלנו. ב. ההנחה שהאופטומטריסטים בישראל מוכנים לתת למשרד הבטחון לא עברה את השיעור של 30% ולאחרונה הוקטנה ל- 20% ג. המבצע מסוג זה שעשית יגרום נזק מוסרי ויגרום לשיבוש היחסים בין החברים המתעסקים במתן שירותים למוסדות ציבוריים ולציבור הרחב."

18. בעדותו בפני ניסה לוי להתנער מאחריותו למכתב ת11/. הוא ביקש להציגו כטיוטה שנכתבה ע"י מזכיר הנאשמת, עת8/ דוד זילכה, ואשר נשלח - לטענתו - ללא ידיעתו. ברם, יש להדגיש, את האמור לעיל, כי המכתב נושא חותמת הנאשמת ואת שמו של לוי כיו"ר. על פניו נחזה המכתב, הכתוב בכתב יד, ולא במכונת כתיבה, כשל מי ששמו מופיע עליו כמי שחתם עליו. מה גם שבהודעתו של לוי ת4/ לחוקר י. רוזנברג, אמר לוי לגבי המכתב כך: ".....שלחתי מכתב רשמי אל מר פולק (מצביע על מכתב מסומן..... מיום 13.9.83) (שהוא המכתב ת11/ - א' ס') המצביע

על חומרת המעשה שלו ובקשתי ממנו....." (דף 6 להודעה) כלומר, לוי בהודעתו מיחס את המכתב לעצמו וגם כשנשאל בהודעה, לאחר מכן (דפים 8-9) לגבי מה שהוא כתב במכתב, לא טען שהוא עצמו לא כתב.

19. אם כך - מוזרה טענתו זו של לוי, והדעת נותנת כי לפחות היה צורך לאשר עובדה זו ע"י זילכה עצמו, אך זילכה לא נשאל על כך, מטעם לוי, דבר או חצי דבר. גם אם נקבל את עדותו של לוי שהמכתב נכתב בכתב ידו של זילכה - ונקודה זו אינה העיקרית - לא שוכנעתי בטענתו שהוא לא היה מרשה את משלוח המכתב כפי שנשלח, אדרבא, אן ממש בטענתו כאילו המכתב היה טיוטה בלבד ושוכנעתי, לרבות מעדותו של זילכה, כי המכתב נשלח על דעתו ובידיעתו של לוי. זילכה עצמו מסר בעדותו (דף 37 לפרוטוקול) כי: "התוכן של המכתבים נקבע ע"י חברי הוועד בעיקר ראש הוועד יוסף לוי..... בהתייעצות עם הוועד". וכאשר מפרט זילכה בעדותו את תוכן התלונה, תוכן הפנייה לפולק ותוכן הדיון שעמד להתקיים בוועדת האתיקה (כי הוא עצמו ממש לא השתתף) מסתבר כי המכתב גיבש את כוונת הנאשמים להתנגד לא רק לפרסום אלא גם ובעיקר למתן ההנחה.

20. הנושא של מתן הנחה בשיעור כזה, של 50% המופיע בפיסקה "א" של ת11/ חוזר על עצמו גם במכתבו של בלום, כמזכיר הוועד, מיום 18.10.83, הוא ת26/. ובאשר לנימוקי הנאשמים המתנגדים למתן ההנחה כפי שעולה מפיסקאות "ב" ו"ג" של ת11/, הרי נימוקים אלה תפסו מקום מרכזי בישיבת ועדת האתיקה. אמת, נפלו שיבושים לא מעטים בהעתקת סלילי ההקלטה לתמליל - שיבושים אשר מן הראוי היה שלא יקרו ובפרט לא בכמות כזאת - ופולק התקשה בזיהוי כולל של כל הקולות בכל חלקי השיחה, אך אין מחלוקת כי זהות כל המשתתפים בשיחה ידועה וכשעברתי על התמליל והאזנתי להקלטה בקלטת ת31/ השתכנעתי כי הנושא המרכזי באותה ישיבה, העובר כחוט השני לאורך כל הדיון, הוא התנגדות הנאשמים לעצם מתן ההנחה בשיעור כזה של 50% מחשש - בעיקר - שאם יוודע הדבר לרשויות צה"ל ורשויות ציבוריות אחרות המשלמות לחברי הנאשמת, על פי הסדר עם הנאשמת, תשלומים בגין שירותים הכוללים הנחה בשיעור פחות מזה המוצע ע"י פולק, עלול הדבר לפגוע ביחסים המסחריים עם רשויות אלה. משום כך, במהלך הדיון הזהירו הנאשמים את פולק, בעיקר ע"י מר לוי ששימש יו"ר, וחזרו והזהירו גם בסופו, כי אם ימשיך בהורדת מחירים תפסיק הנאשמת לתת לו שירותים על-פי ההסדרים עם גופים אלה כמו משרד הבטחון, קופת חולים ומוסדות אחרים ואף הוזכר במפורש כי יוצא משורותיה.

תוכן הדיון באותה ישיבה גם תואר בעדותו בפני של פולק (דף 9 של הפרוטוקול, שורות 12-4) כדלקמן: "במהלך הישיבה היתה טענה שאני מוריד את המחירים ב- 50%.....בוועדה לא היה ויכוח בין חברי הוועדה ולא היתה התנגדות. כולם התנגדו להורדת המחירים והושמעו איומים שאם אני ממשיך להוריד מחירים אז אני לא אקבל שירות מהארגון, היה שם אחד שתפקידו לאסוף את הרצפטים מהצבא ואדון לוי אמר לו שלא יקבל ממני יותר את הרצפטים של הצבא. הוא אמר לו שאם אני ממשיך בהורדת המחירים לא אקבל ממנו רצפטים מהצבא. אני עמדתי על שלי ואמרתי שאני מסרב לשתף פעולה בקרטל. אמרתי להם שבעיני זה קרטל ואני מסרב לשתף פעולה....."

21. עדותו של פולק נאמנה עלי והיא מתאשרת ומתחזקת ע"י יתר הראיות שהוצגו בפני. פירוט יתר נעשה ע"י התובעת, גב' מזרחי, עו"ד, בסיכומי טענותיה ומיותר לחזור עליהם. כן לא אתעכב על הרקע והמניעים שהביאו את פולק להכריז על מבצע ההנחות שבו התחיל.

דברים אלה באו לידי ביטוי בדיון שנערך באותה ישיבה ובקצרה ניתן לומר כי אצל פולק הצטבר כעס ורוגז על הנאשמת וחבריה שהיו אמורים לפעול בשמה, משום שלטענתו לא עשו דבר כדי למנוע את חדירתם למקצוע האופטיקאים והאופטומטריסטים של כל מיני אנשים חסרי כישורים, אשר החלו להתחרות במקצוע זה תוך הקמת אירגונים מתחרים, ואף הזכיר לדוגמה אחד שפתח חנות מתחרה בקרבת מקום לחנותו. במשפט זה אין הכרח ואינני נדרש לדון במניעים וברקע למעשהו של פולק, אלא נדרש אני להכריע בשאלת יחס הנאשמים למעשה זה, ואין ספק כי הנאשמים לא ראו בעין יפה את מבצע ההנחות שעליו הכריז, התנגדו לו ודרשו למנוע את המשכו.

22. טוען הסניגור המלומד, כי מתן ההנחות כשלעצמו מעולם לא היווה נושא לטרוניה, נכון שהנאשמים לא התנגדו למתן הנחות בעיסוקם כל זמן שהנחות אלה ניתנו בדרך מקובלת על כולם, כמו למשל הנחות שניתנו על פי הסכמים כמו זה שנעשה עם משרד הבטחון, אבל הם התנגדו למתן הנחה בשיעור כזה של 50%, שעליו הכריז פולק. אם יש צורך בדוגמה המצביעה על התנגדות הנאשמים לעצם מתן ההנחה, או על מכירת מוצר במחירים שונים ע"י שני אנשים העוסקים באותו מקצוע, אפשר להפנות לדוגמאות - המובאות ע"י אדי כהן, בישיבת הוועדה (הקטע המסומן E בתמליל ת38/), ע' 2) לגבי לקוח המקבל הצעות מחיר שונות בשתי חנויות שונות למכירת משקפיים או בשני בתי מרקחת שונים. דוגמות אלה מוכיחות כי הטרוניה היא לא רק לגבי הפרסום אלא גם ובעיקר באשר להבדלי המחירים, המוצעים ע"י שני בעלי מקצוע בגין מוצר דומה.

23. משקבעתי כי הנאשמים התנגדו לא רק לפרסום ההנחות ע"י פולק אלא גם ובעיקר לעצם מתן ההנחות בשיעור שעליו הכריז, ושהוא עולה על שיעור הנחות, שעליו הוסכם עם מוסדות מסויימים, כמו משרד הבטחון, בין הנאשמת לבין מוסדות אלה, הרי קביעה זו מתחזקת וגם מחזקת את המסקנה כי לנאשמים היתה נורמה מקובלת, הסדר, לפיהם חישוב את המחירים. "המשפטים" שנערכו בוועדת האתיקה לפולק (וגם לאחר) מוכיחים, כפי שטוענת התביעה ובצדק, כי היתה הבנה מוסכמת בין החברים לגבי המחירים המקובלים על החברים שהם צריכים היו להנחות אותם בעסקיהם. הוכח לי כי בין חברי הנאשמת הופצו מטעמה מדריכים לחישוב מחירים עבור צה"ל, דוגמת ת23/2, טבלאות מחירים עבור תיקונים ושרותים, דוגמת ת24/2 ומחירון של יצרנים, דוגמת ת25/2. חברי הנאשמת לא פעלו, איפוא, בחלל ריק, אלא היתה הבנה והסכמה ביניהם כי "פרסומים" אלה ישמשו בסיס אחיד לחישוביהם.

24. ההסדר עם צה"ל גם מחייב מסקנה כזאת. ידוע ומקובל בעולם העסקים, כי הסכמים עם גופים נותני שירות או מוכרי מצרכים באים להוזיל את המחירים, ע"י מתן הנחות, בשיעור הגבוה יותר משיעור ההנחה הניתנת - אם ניתנת - לצרכן הבודד. אמנם יתכנו מקרים מאוד בודדים וחריגים שבהם צרכן בודד יתכן שיקבל, מטעמים מאוד מיוחדים, הנחה בשיעור גבוה יותר מזה הניתן לקבוצה, אבל אלה מקרים בטלים בששים והכלל הוא כפי שהצבעתי עליו. מכאן שגם ההגיון וגם צרכי המסחר מחייבים את המסקנה כי ההסכם עם צה"ל נעשה על הבסיס לפיו קיים הסדר מוסכם בין החברים לגבי המחירים לכלל הציבור. אבל גם אם נתעלם מההגיון ומדרכי המסחר המקובלות הנה מוצאים אנו בהסכם ת40/ עם משרד הבטחון, הסכם שהושג בדיון שבו השתתף גם בלום מטעם הנאשמת, כי הוסכם ש"החל מ- 8.83. תינתן למשהב"ט הנחה בגובה 20% מהמחירון לציבור של איגוד האופטיקאים."

25. הטענה כאילו מדובר במחירון של איגוד אחר ולא של הנאשמת, ושהנאשמת עצמה לא הפיצה לחברים מחירונים משלה שיקבעו את המחירים לציבור אינה משנה את התמונה לפיה חברי הנאשמת לא פעלו כאמור, בחלל ריק, אלא היתה הבנה והסכמה ביניהם ביחס למחירים לציבור הרחב.

"המדריך" לחישוב מחירים עבור צה"ל הוא עצמו בודאי מבוסס על מחירים ופרסומים מקובלים, ולאור מסקנתי כי אין זה הגיוני שחברי הנאשמת ימכרו מוצרים או יציעו שירותים לציבור במחירים הפחותים מאלה שמחייבים את משרד הבטחון, הרי ברור כי מדריכים אלה עצמם שמשו, בין לבדם ובין בנוסף לאלה שהיו מקובלים על חברי הנאשמת, בבחינת מדריך לחישוב מחירים גם לציבור הרחב. הטענה כאילו לא הוכיחה התביעה הסדר לתיאום מחירים אינה מקובלת עלי, ויש לזכור כי ההסדר לפי ס' 2 לחוק אינו חייב להיות במפורש אלא די שיהיה מכללא.

26. פרשת זמיר

מבצע ההנחות של פולק לא היה המקרה היחיד שהובא לדיון משמעתי בוועדת האתיקה של הנאשמת. בעוד שדיון זה לא תועד בספר הפרוטוקולים ת12/ שבו נהג ועד הנאשמת לרשום את ניהול ישיבותיו והעדר רישום, ללא מתן הסבר, הוא כשלעצמו מעורר תמיהה, מצוי מקרה אחר, שקדם למקרה של פולק, ובו התלונן כהן (התלונה נרשמה בת12/ ביום 12.4.83) בפני חברי הוועד על חבר הנאשמת בשם אברהם זמיר מחולון, שהיתה לו חנות בקירבת מקום לזו של כהן, ולדברי כהן כפי שנרשמו בת12/: "נכנס אליו (הכוונה לכהן - א' ס') לקוח וביקש עדשה ריבנד שעולה לפי המחירון 625 שקל. הוא הציע לקליינט מחיר בסך 600 שקל. הלקוח לא קנה אולם הוא חזר אליו ואמר לכהן שהוא קנה את העדשה בסך 300 שקל. הלקוח נקב בשמו של זמיר אברהם".

בפרוטוקול אותה ישיבה נרשם כי הוחלט "להזמין את זמיר אברהם על מנת לשמוע את הצד שלו. יש לציין שזו הפעם השנייה שיש תלונה מאותו סוג על אותו חבר."

27. בישיבת הוועד מיום 3.5.83, כפי שעולה מת2/, נידונה תלונתו של כהן, שבינתיים התלונן על מקרה נוסף מיום 1.5.83, בגין התנהגות דומה. בדיון נכח גם אותו זמיר אברהם ונתן הסברים מדוע הוא מכר במחירים שבהם מכר. בסוף הדיון נרשמה החלטה בזו הלשון:

"מר זמיר הוזכר להתנהג בהתאם לנורמות המקובלות בארגון, תלונה נוספת בענין זה תגרור תגובה בחומרה מטעם ההתאחדות. הזהרה זו צמודה לסעיף ג' פרק א' של תקנון ההתאחדות."

28. הסיפא של ההחלטה מפנה לתקנות הנאשמת, הוא ת22/, ובהן אנו מוצאים בסימן א', סעיף 1(ג) את ההוראה הבאה בהוראות יסוד האגודה:

"להגן על חברי האגודה מתחרות בלתי הוגנת, הן מצד חברי האגודה עצמם, או כל אדם או גוף אחר" (ההדגשה לא במקור - א' ס').

29. בעדותו בפני ניסה לוי, כמי שנכח והשתתף בדיון בענין זמיר, לטעון שהתלונה היתה לא באשר להזלת המחירים ע"י זמיר אלא משום השמצתו של כהן, שהלקוח קרא לו שקרן. את הטענות הנה אני דוחה. העידו בפני זמיר (עת' 9/), שיובי עמי (עת' 11/), שנכח ורשם את מהלך הדיון בת' 12/ וגם אחרים לקחו חלק כזה או אחר באותו מקרה (כמו זילכה, בלום ולוי). אמנם יש זכר לנושא זה של העלבת כהן ע"י הלקוח וחילופי דברים בין זמיר לבין כהן, אבל לב התלונה היה ענין המכירה ע"י זמיר במחירים הנופלים בהרבה מאלה של כהן. הדברים רשומים ומוסברים יפה בת' 12/ ובסיכומי טענותיה עמדה גב' מזרחי, עו"ד, על פרשה זו (עמ' 15-19) ואני סומך את ידי על באור הנושא כפי שנעשה על ידה.

30. אוסיף לכך, שעצם ההפניה בהחלטה בענין זמיר, להוראה בתקנון הדנה בענין הגנה מתחרות בלתי הוגנת, מבהירה באופן ברור, כי הדרישה להתנהגות בהתאם לנורמות מקובלות, מתייחסת לא לשאלת הנימוסין בין החברים, מכל מקום לא זו השאלה העיקרית שנדונה בתלונה, אלא לשאלת הורדת המחירים ע"י חבר זה או אחר ביחס למחירים שעליהם יש הבנה בין החברים. ואם יש צורך בתימוכין נוספים כלשהם אפשר להפנות לדיון שהתקיים בענינו של פולק, כאשר כהן הביא דוגמה זו של תחרות, בוויכוח עם פולק, כדי להצביע על הפסלות במעשה (ר' פסקה 22 להכרעת דין זו).

31. המקרים של פולק וזמיר מסייעים זה לזה ומסתייעים זה ע"י זה ומביאים למסקנה כי אכן התנגדו הנאשמים לסטיה מנורמה מקובלת של מחירים, שלגביה היתה הבנה ביניהם. אמת, הנאשמים - כפי שהספקתי להתרשם מהופעותיהם הרבות בפני ומדרכי הדיון בשני המקרים בהם טפלו - לא הצטיירו כאנשים אימתניים המטילים את מוראם על החברים. מצידם, הם האמינו כי זה לטובת האגודה ולטובת החברים שנורמות מקובלות תשמרנה. אין גם לומר שהם קבעו מחירים נוקשים לציבור שמהם אסור לסטות. יחד עם זאת, דאגו למנוע סטיות ניכרות ומקרים חריגים, והמחירים שהוצעו ע"י זמיר וע"י פולק (ואין חשיבות למניעים ולהסברים שהביאום למעשיהם) ללא ספק היו חריגים מאותה נורמה מקובלת של מחירים.

32. בפרק הסיכומים שהוגשו ע"י הסניגור, מתייחס עו"ד רסלר לשאלת התמליל. בפתח דבריו הביע מר רסלר את כוונתו להתייחס הן לשאלת תוכן הדברים שבתמליל והן למשקלם. בהמשך, אמנם מצאתי התייחסות לנושא התוכן אך לא מצאתי התייחסות לנושא המשקל. יחד עם זאת הנני מבקש להדגיש כי אינני מייחס משקל לתמליל מעבר למשקל שהוא ראוי לו. התייחסותי אליו היא התייחסות זהירה מאוד ואילו התמליל לבדו היה מצוי בפני לא הייתי מוכן לבסס עליו ממצאים כלשהם. אבל יש לזכור כי הוגשו גם סלילי ההקלטה וגם הם אינם מנותקים מיתר הראיות שהוצגו לי. ממצאי אינם מבוססים, אפוא, אך על התמליל ו/או אך על סלילי ההקלטה, אלא על מסכת הראיות בשלמותה כפי שהובאה בפני.

33. זאת ועוד. אני מסכים, באופן עקרוני, לנושא התוכן כפי שהובא ע"י מר רסלר המלומד, כאשר כתב (בעמ' 22 לסיכומיו) כי:

"פולק עשה מה שעשה בגלל שההתאחדות לטענתו לא עשתה מספיק על מנת להלחם בתופעה של שרלטנים למיניהם". אך מר רסלר מוסיף וכותב כדלקמן: "ולכן הוא נוקם. הוא אינו נוקם בכך שמוכר בד' אמות חנותו בכל מחיר שרוצה שזה לגיטימי ומותר, אלא יצא בפרסומת ענק וזאת על מנת ליהנות מהנקמה ולגרום לנזק אותו רצו החברים למנוע".

אולם לכך איני מוכן להסכים. ראשית - לא שוכנעתי שיכול היה למכור ד' אמות חנותו בכל מחיר שרצה. אדרבא, מקרהו של זמיר מצביע על ההפך. ושנית - יש הפרזה בכינויו של פולק בשם "נוקס", אלא אם יהיה מקובל עלינו שבכל אקט של תחרות עסקית קיים מרכיב של נקמה. פולק אינו מתכחש לכך, שיש לו כדאיות עסקית ומפיק הוא רווח מהגדלת מספר הלקוחות הפונים אליו עקב מבצע מתן ההנחות הגדולות, אך אינו רואה רע בכך אם האינטרס שלו עולה בקנה אחד עם האינטרס של הצרכן, כשע"י כך הוא גם יכול "להכות" את אותם שרלטנים למיניהם, כפי שהוא רואה אותם.

34. יחד עם זאת, אין גם להפריז מצד שני ולראות את פולק כנושא דגל הצרכנים. פולק שעשה עלי רושם של אדם חביב ונעים הליכות גילה חוש עסקי מפותח וביטוי לכך אפשר גם למצוא, ואני מזכיר זאת כדרך אגב בלבד, בפרסומים שלו, שראיתי לאחרונה במקומון רמת-אביב והסביבה "המקום" (גיליון מס' 28 מיום 7.1.87 וגם הגיליון שיצא אחריו), כאשר פרסם מודעה, שבה נאמר - בין השאר - כך: "3 שנים לאחר הופעתי ב"כולבוטק" לשבירת הקרטל נשארתי הזול ביותר בארץ".

35. אולם יש לזכור, כי נקודת הכובד של ההליך הפלילי, והוא הדין גם בענייננו, מושתתת לא על התעניינות במניעיו של המתלונן אלא בעיקר על תוצאות המעשה, המיוחס לנאשם. ברור שמתן הנחה בשיעור העולה על ההנחה הניתנת ע"י חברים אחרים באותו מקצוע עלול לגרום נזקים בעסקיהם של אותם חברים, ע"י נהירת לקוחות לאותו בעל עסק הנותן הנחה גדולה יותר, אבל "מנזק" אפשרי זה עשוי ליהנות דווקא הלקוח - הצרכן, והרי זו בדיוק מטרתו, אם כי לא היחידה, של כל חוק הבא לאסור הסדרים כובלים. השוני בין ההתרשמות של ביהמ"ש לבין זו של הסניגור המלומד הוא בכך, שהסניגור מביט על הפרשה "במשקפיהם" של הנאשמים כאופטיקאים ואופטומטריסטים, ואילו ביהמ"ש בוחן את הענין, עין בעין עם הצרכן, העשוי לצאת נשכר מכל תחרות עסקית שתביא להוזלת מחירים.

36. הסניגור המלומד, עו"ד רסלר, מפנה אותי למצב המשפטי באנגליה ובארה"ב, שם לפי שמצא, יש חוקים ותקנות המתירים הגבלת פרסומת של אופטיקאים. אודה שלא מצאתי, בנסיבות הענין, הכרח לחקור את המצב החוקי במשפט האנגלו-אמריקני, שכן מר רסלר מודה, כי אצלנו אין הוראות סטטוטוריות דומות ואילו היו, יש להניח שאז לא היה מקום לדבר על הסדר כובל שהרי לפי ס' 5 לחוק: "הסדר שכל כבילותיו נקבעו על פי דין - איננו הסדר כובל".

37. אבל כפי שצינתי לעיל, השאלה אינה שאלה של הגבלת פרסומת בלבד. אין מחלוקת שהנאשמים חששו מפרסומת כזאת, כמו מבצע ההנחות שעליו הכריז פולק, שכן היה בה כדי להזיק להסכמים שהיו עם גופים שונים כמו משרד הבטחון. אני מוכן להניח, כי הנאשמים היו מוכנים "לעצום עיניים" ולקבל בשתיקה מקרה זה או אחר שבו נתן חבר זה או אחר הנחה בודדת בשיעור העולה על המקובלים ללקוח זה או אחר, אם כי ראיות ממש בכוון זה לא הובאו לי. יחד עם זאת, הוברר לי - ומקרהו של זמיר תומך במסקנה זו - כי גם אם לא היה פרסום בקולי קולות ובמפגן כפי שנעשה ע"י פולק, הרי כל אימת שחבר פלוני היה סוטה ממדיניות הנחה המקובלת ע"י כלל החברים, ופוגע בחבר אחר, במיוחד בזה המצוי בשכנות, עד כדי הגשת תלונה לנאשמת, לא היתה הנאשמת ואלה שפעלו בשמה מהססים מנקיטת צעדי משמעת, עד כדי איום בהוצאת החבר מהאגודה, אם לא "יתישר" עם הקו שאותו התוותה הנאשמת.

בסיכומי טענותיו (עמ' 20) מציין מר רסלר, בגלוי לב, כי אם ביהמ"ש ימצא שאכן "מדובר על איסור הורדת מחירים" הרי יש בזה משום "הסדר כובל". אם כוונתו שלא הוכח איסור טוטאלי וחד משמעי, הרי הצדק עימו, אבל התביעה לא טענה רק זאת אלא גם טענה כי הנאשמים קבעו קו פעולה לפיו ימנעו ממתן הנחות העולות על הנחות שהיו מקובלות על הנאשמים. טענה זו, לפי דעתי, הוכחה, ואני מוצא כי אכן היה בממצאים ובמסקנות אליהם הגעתי כדי לקבוע, שהיה במעשה הנאשמים משום הסדר כובל שבא למנוע או להגביל את החברים של הנאשמת בנושא הריווח שיופק בניהול עסקיהם, כמתחייב מס' 2(2) לחוק [3], ומס' 4 לאותו חוק [3], באשר לקביעת קו פעולה.

39. לעומת זאת לא שוכנעתי מהטענה הנוספת של התביעה, לפיה היה קיים, כביכול, הסדר שענינו אי פרסום הנחות, הראיות עליהן מצביעה התובעת בסיכומיה (עמ' 12-13 לסיכומים) אינן מובילות למסקנה חד משמעית בכיוון טענה זו. כפי שהתרשמתי, התנגדות הנאשמת היתה לפרסום או מתן הנחה בשיעור כזה שיעלה על המקובל, ושיהא בו כדי לפגוע בחבר אחר או לחתור תחת ההסכמים שיש לנאשמת עם גופים אחדים. את דברי הנאשמים, אותם הזכירה התובעת בסיכומיה, כאמור לעיל, ניתן להבין על רקע התנגדות זו ומכל מקום יש בהם דו-משמעות שאינה מחייבת הסקת מסקנה ברורה ומפורשת בכיוון טענת התביעה. אילו במקרה של פולק היה מדובר על פרסום הנחה בשיעור של 20% ולכך היו מתנגדים הנאשמים, הייתי אומר שיש בסיס לטענת התביעה, אך לא זה המקרה שהיה בפנינו.

40. לסיכום, מסקנתי היא כי ההסדר הכובל שהוכח הוא אך בענין מניעת מתן הנחות העולות על השיעור שהיה מקובל ע"י הנאשמים. ומשלא נרשם הסדר זה כחוק כמתחייב מס' 18 לחוק. אין ספק שהנתבעים עברו את העבירה הקבועה בסעיף 43 לחוק.

41. יחד עם זאת, אני סבור כי צודקת גב' מזרחי בסיכומיה כי יש מקום, בנסיבות הענין, להרשיע את הנאשמים בעבירה לפי ס' 42 לחוק בקשר עם העבירה לפי ס' 3. שכן, לפי שהוכח, לא רק שהיה קיים הסדר כובל שלא נרשם, אלא שהסדר זה גם הופעל למעשה - וראיה לכך עצם קיום הדיונים המשמעתיים בענינו של זמיר ובענינו של פולק. טענתו של מר רסלר המלומד (עמ' 32 לסיכומים) לפיה דן סעיף 40 רק במצב אם הגיע ההסדר למועצה המפקחת על הגבלים עסקיים, אינו נראה לי. לשון הסעיף ברורה ואינה תומכת בטענה זו. הדברים המצוטטים מפי כב' השופט בכור במאמרו: "הרהורים בחוק ההגבלים העסקיים, תשי"ט - 1959", בתוך: ספר זוסמן, עמ' 133, 142, ומפי ד"ר מ' שפר במאמרו: "חוק ההגבלים העסקיים", יש בהם יותר דיון במצב הרצוי, אך לא תמיכה בטענתו של מר רסלר. אמת, הפעלת הסדר כובל, בלי שיוכח כי ההסדר הוגש לאישור המועצה, יתכן שעשויה - בנסיבות מסויימות - לאפשר השמעת טענה לפיה לא היה מודע הנאשם להיות ההסדר כובל, אבל לא זו הטענה המושמעת מפיו של מר רסלר.

42. באשר לנאשמים 2 ו-3 (להבדיל מנאשם 5), אחריותם לעבירה נובעת גם מהיותם חברי מינהלה פעילים במובן ס' 44 לחוק. הנאשמים האלה לא העלו טענת הגנה כלשהי המוענקת להם על-פי הוראות הסעיף, ומכאן שאחריותם הוכחה גם בהקשר להוראות ס' 44 (ר' סיכומי התובעת עמ' 9-10). יחד עם זאת, כפי שטוענת גב' מזרחי בסיכומיה, גם לי נראה כי כל אחד מהנאשמים נחשב לצד להסדר הכובל ולכן הוא עבר את העבירה המיוחסת לו בכתב האישום.

43. לפיכך, אני סבור כי הנאשמים עברו עבירות של אי רישום הסדר כובל ושל הפעלת הסדר כובל כזה, ומשום כך אני מרשיע אותם בעבירות לפי סעיפים 18, 40, 42 ו- 43 של חוק ההגבלים העסקיים, תשי"ט – 1959, כאשר הנאשמים 2, 3 ו- 5 מורשעים גם מכוח ס' 44 לחוק.

44. בטרם אחתום על הכרעת הדין ברצוני להודות לתובעת גב' מזרחי עו"ד ולסניגור, מר רסלר עו"ד, אשר השקיעו עמל רב בניהול משפט לא שגרתי זה ובהגשת סיכומי טענות ענייניים וברורים, כמו כן אני מבקש להתנצל אם חל עיכוב במתן הכרעת הדין, וזאת בין השאר, עקב החומר הרב והשאלות העובדתיות והמשפטיות הלא קלות שהיו כרוכות במשפט זה.

הודעה בפומבי, במעמד ב"כ התביעה, גב' מזרחי, עו"ד, הנאשמים ופרקליטם, עו"ד רסלר.

ניתן היום, והודע.

גזר דין

(נאשמים 1, 2, 3, ו- 5).

1. על-פי הכרעת דין מיום 19 פברואר 1987 הורשעו הנאשמים 1, 2, 3 ו- 5 (להלן הנאשמים) בעבירות של אי קיום חובת רישום הסדר כובל ושל היותם צד להסדר כובל שהופעל, שהן עבירות לפי חוק ההגבלים העסקיים, תשי"ט – 1959 (להלן – החוק). העונש הקבוע בחוק בצידן של עבירות אלה הוא 4 חודשי מאסר וקנס עבור העבירה הראשונה ו- 8 חודשי מאסר וקנס עבור העבירה השניה (סעיפים 43 ו- 42 לחוק). הקנס המירבי שניתן להטיל, בהתחשב במועד ביצוע העבירות, בגין העבירה הראשונה הוא 500 ₪, ובגין העבירה השנייה הוא 2,000 ₪ (ק"ת 4451, התשמ"ג, ע' 602).

2. בפתח טיעוניה לעונש הודיעה התובעת, עו"ד מזרחי, כי אינה מבקשת, בנסיבות הענין, עונש מאסר, שכן - כדבריה זהו למעשה משפט פלילי ראשון בארץ, מאז חקיקת חוק ההגבלים העסקיים בשנת 1959, שבו מורשעים נאשמים לא על פי עיסקת טיעון, אלא לאחר שמיעת כל המשפט לגופו. היא הודיעה, ברוב הגינותה, כי אין זה מן המדה לדרוש עונש מאסר בגין הרשעה על פי חוק, שלא הייתה קיימת מודעות להפעלתו, ולכן מסתפקת התביעה בבקשת קנס ומתן התחייבות לפי ס' 72 לחוק העונשין. אולם, מאחר שהקנסות המירביים כיום, בגין אותן עבירות, הם 51,700 ₪ ו- 12,900 ₪, הוסיפה וטענה כי מן הראוי להטיל את מלוא הקנסות בשיעורם המירבי בעת ביצוע העבירות.

3. הסניגור, עו"ד רסלר, ביקש - מטעמים שונים - שלא להטיל את הקנסות המירביים, אלא להקל עם הנאשמים. לדבריו, אין עונשין אם לא מזהירים, ומאחר שזהו מקרה ראשון בו מורשעים נאשמים על-פי הוראות חוק, שמשמעותן לא היתה ברורה עד כה, הרי ראויים הנאשמים להתחשבות הן מטעם זה והן בגלל נסיבות מקילות, המצויות לדעתו בהכרעת הדין עצמה, ושעליהן הוא הצביע בפני.

4. יש להדגיש, כי ביהמ"ש העליון מפי כב' השופט (כתוארו אז) לנדוי, בע"א 626/70 שמעוני נ' אולמי לחיים בע"מ, בעמ' 829 ציין כי:

"כבר העירו על כך (למשל, במאמרו המאלף של מ' שפר "חוק ההגבלים העסקיים", רבעון לכלכלה מאוקטובר 1967 ומיולי 1969), שהחוק הישראלי מצטיין בקשיחות יתרה בהוראותיו על הסדרים כובלים..."

וכב' השופט לנדוי הוסיף:

"... שאילו היתה המדינה מגישה אצלנו אישומים פליליים אפילו נגד חלק קטן מכל העוברים על הוראות החוק המתהלכים חופשי, היו התביעה הכללית ובתי המשפט כורעים תחת הנטל. יש להניח שאם תביעות כאלה מוגשות בכלל, הן מוגשות רק במקרים נבחרים מעטים, ובאשר ליתר הופך החוק להלכה ואין מורין כן".

5. בקורת על פסה"ד נמתחה ע"י ד"ר ג' קריב במאמרו: "חוק ההגבלים העסקיים - הלכה ואין מורין כן", אשר העיר, בין השאר, כדלקמן:

"חוק חשוב זה, אשר בארצות אחרות מהווה מכשיר רב חשיבות להגנה על האזרח מפני ניצולו על-ידי בעלי מונופולים וקרטלים, הפך בישראל לאות מתה, תביעות על-פי חוק זה אינן מוגשות לבית-המשפט... קשה לקבוע על מי מוטלת האחריות לאי הפעלת חוק ההגבלים העסקיים..."

6. ניתנת האמת להאמר, כי בשנים האחרונות מורגשת נטייה גוברת מצד התביעה בכיוון הגדלת מספר ההליכים הפלילים הננקטים על-פי חוק זה, אך גם כך, ננקטים הליכים כאלה רק במקרים נבחרים ובעלי היבט ציבורי, כמו במקרה שנדון במשפט זה. הפרסום לו זוכים, מטבע הדברים, הליכים אלה, ובמקרה שלנו קדמו לפתיחת ההליך הפלילי פרסומים נרחבים באמצעי התקשורת כמו למשל - לפי שנמסר לי - פרסום בתכנית הטלוויזיה הפופולרית "כלבוטק", הוא כשלעצמו משמש עונש כבד לנאשמים, ויש בו - כך ניתן הניח - כדי להשפיע גם בכיוון צמצום חוג לקוחותיהם ומספרם. משום כך, וגם מטעם זה, ראוי שביהמ"ש לא ימצה את הדין עמהם.

7. יחד עם זאת, רק לפני ימים ספורים נזדמן לי לדון בבקשה דומה מצד הנאשמים, שהורשעו בביצוע עבירות לפי הוראות זהות של החוק ובמועד שבו היו הקנסות המירביים זהים, אשר גם הם בקשו שלא למצות עימם את הדין, מבחינת הטלת שיעור הקנס, שמא חיובם בקנסות המירביים עלול להתפרש ע"י הציבור כמיצוי הדין עימם. זה היה בת"פ 6239/84, שבו נידון הליך פלילי נגד חברות המייצרות שמני מאכל ומוכרות אותם, בין היתר, לרשתות שיווק, ואשר הודו כי תיאמו ביניהם את צמצום תקופת האשראי ללקוחותיהם שרכשו מהם שמני מאכל.

כתבתי שם בגזר הדין כי "אם עומד אני לחייב את הנאשמות בתשלום מלוא הקנסות שמוסמך אני להטיל, אין לפרש זאת בהכרח כמיצוי הדין עמהן, אלא ובעיקר משום שהקנסות הללו כה נשחקו, עד כי כל הפחתה נוספת בודאי תוסיף גיחוך ולעג". שיעור השחיקה של הקנסות, כפי שהסבירה עו"ד מזרחי בטיעוניה, הוא כה בולט וממשי, שאינו מותיר לביהמ"ש ברירה אלא להטיל את הקנסות במלואם, משום שהפכו לקנסות מינימליים וזאת בלי לעשות אבחנה בין הנאשמים.

באשר לשאלת מתן התחייבות מהנאשמים יש להעיר, כי הבסיס לעיסקות טיעון שנעשו עד כה, במקרים אחדים בין התביעה לבין נאשמים אחרים, הווה מתן כללי התנהגות מטעם אותם נאשמים באשר לעתיד, שכן מעוניינת התביעה במניעת הישנות המקרים בעתיד לא פחות ואולי אף יותר מאשר ענישת הנאשמים בגין מעשים ו/או מחדלים שבעבר. משום כך ראוי שדין הנאשמים שבפני יהיה כדין אותם נאשמים שהיו באותם מקרים. יחד עם זאת, זכאים הם, כאמור, להתחשבות ולכן תקופת ההתחייבות וסכומי ההתחייבות לא יהיו מירביים.

8. על סמך כל האמור לעיל, אני מחייב כל אחד מהנאשמים 1, 2, 3 ו- 5 לשלם קנס בסכום של 2,500 ₪ בגין ביצוע העבירות בהן הורשעו.

כמו כן, כל אחד מהנאשמים הנ"ל יתן התחייבות לפי ס' 72 של חוק העונשין, תשל"ז – 1977, לפיה ימנע תוך שנה אחת מיום נתינתה, מלעבור עבירות לפי סעיפים 42 או 43 (ביחס להפרת הוראות סעיפים 18 ו- 40) של חוק ההגבלים העסקיים, תשי"ט – 1959. הסכום בגין עבירה לפי ס' 42 לחוק יהיה 25,000 ₪ ובגין עבירה לפי ס' 43, יהיה 7,000 ₪.

9. הקנסות ומתן ההתחייבויות יהיו תוך 15 ימים מהיום.

ניתן היום, והודע.